

TA'LIM TIZIMIDA MASOFAVIY O'QITISH TIZIMINING AHAMIYATI

Raxmatova Salima Togaymuradovna

**Termiz davlat pedagogika instituti Biologiya va uni o'qitish metodikasi
kafedrası katta o'qituvchisi p.f.f.d. (PhD)**

Annotatsiya: Maqolaning asosiy maqsadi masofaviy ta'limni ta'limning yangi shakli sifatida asoslash va muhokama qilishdir. Ushbu maqola masofaviy ta'limni rivojlantirishning asosiy tendentsiyalarini belgilaydi, masofaviy va an'anaviy ta'lim o'rtasidagi farqlarni ko'rsatadi. Masofaviy ta'limda o'qituvchilar va talabalar tomonidan yuzaga keladigan bir qator muammolarni tahlil qiladi.

Tayanch so'zlar: ta'lim, masofaviy ta'lim, an'anaviy ta'lim.

Аннотация: Основная задача статьи – обосновать и аргументировать дистанционное обучение как новую форму обучения. В данной статье приведены основные направления развития дистанционного обучения, показаны отличия дистанционного обучения от традиционного. Выделен ряд проблем, которые возникают при дистанционном обучении как со стороны преподавателей, так и со стороны учащихся.

Ключевые слова: образование, дистанционное обучение, традиционное обучение.

Annotation: The main task of the article is to justify and ground the distance learning as a new form of learning. It defines the major trends of distance learning development, shows the differences between the distance learning and the traditional one, analyses the problems that both students and teachers face.

Key words: education, distance learning, traditional education.

Masofaviy ta'lim - masofaviy o'qitishga asoslangan ta'lim. Masofaviy o'qitish - o'zaro ma'lum bir masofada Internet texnologiya yoki boshqa interaktiv usullar va barcha o'quv jarayonlari komponentlari - maqsad, mazmun, metod, tashkiliy shakllar va o'qitish usullariga asoslangan ta'lim oluvchi hamda o'qituvchi o'rtasidagi munosabat. Masofaviy o'qitish tizimi - masofaviy o'qitish shartlari asosida tashkil etiladigan o'qitish tizimi. Barcha ta'lim tizimlari singari masofaviy o'qitish tizimi o'zining tarkibiy maqsadi, mazmuni, usullari, vositalari va tashkiliy

shakllariga ega. Masofaviy o'qitishda turli xil axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalaniladi. Masalan, an'anaviy bosma usuliga asoslangan o'qitish vositalari (o'quv qo'llanma, darsliklar) talabalarni yangi material bilan tanishtirishga asoslansa, interaktiv audio va video konferentsiyalar ma'lum vaqt orasida o'zaro muloqotda bo'lishga, elektron pochta to'g'ri va teskari aloqa o'rnatishga, ya'ni xabarlarni jo'natish va qabul qilishga mo'ljallangan. Oldindan tasimga muhrlangan videoma'ruzalar ta'lim oluvchilarga ma'ruzalarni tinglash va ko'rish imkonini bersa, faksimal aloqa, xabarlar, topshiriqlarni tarmoq orqali tezkor almashinish ta'lim oluvchilarga o'zaro teskari aloqa orqali o'qitish imkonini beradi. Masofaviy o'qitishda talabalarning kommunikativ faolligi turli xil sifat xususiyatlariga ega bo'lgan fanlarning ishtirok etish imkoniyati bo'yicha tegishli kunduzgi shakldan farq qiladi. Masofaviy aloqa faoliyatining subyektlari doirasi amalda na miqdori, na geografik fazosi, na vaqt mintaqalari bilan cheklanmaydi.

[1]

Boshqa ta'lim shakllaridan farqli o'laroq, kompyuter telekommunikatsiyalariga asoslangan masofaviy ta'lim quyidagilarga imkon beradi:

- har qanday ma'lumotni masofadan tezkor uzatish;
- bu ma'lumotlarni xotirada kerakli vaqtga saqlash, tahrirlash va h.k.;
- ushbu maqsadlar uchun maxsus yaratilgan multimedia ma'lumotlari yordamida interaktivlik va o'qituvchi va o'quv kursining boshqa ishtirokchilari bilan tezkor fikr-mulohazalar;
- Internet tizimi orqali turli axborot manbalariga, jumladan masofaviy va taqsimlangan ma'lumotlar bazalariga, dunyo bo'ylab ko'plab konferensiyalarga kirish;
- telekommunikatsiya sohasidagi qo'shma loyihalarni, shuningdek, xalqaro, elektron konferensiyalarni, kompyuter audio va video konferensiyalarini tashkil etish [2].

Masofaviy ta'limning asosiy xususiyati talabaning mustaqil ishi, uning individual pozitsiyasi va boshqa maxsus xarakterdagi ma'lumotlarni tezda topish, filtrlash, saralash qobiliyati ekanligini tushunish muhimdir.

Jamiyatning oldinga siljish istagini hisobga olgan holda va ta'limning evolyutsion shakllarini tahlil qilish allaqachon puxtalik bilan amalga oshirilganligini hisobga olgan holda, masofaviy ta'lim, ehtimol, o'n yil ichida, eng ustuvor usullardan biri bo'ladi, deb aytish mumkin [3].

Masofaviy ta'lim ochiq ta'limga asoslanadi, ya'ni o'qish joyi, shakli va vaqti erkinligi ta'minlanadi; o'qitilgan kompyuter dasturlari, zamonaviy axborot texnologiyalari asosida mehnat bozoridagi talabga muvofiq kadrlar tayyorlashni ta'minlaydi, bu esa turli mutaxassisliklar va ishlab chiqarishlar bo'yicha mutaxassislar tayyorlashda jahon resurslaridan oqilona foydalanishni nazarda tutadi[4]. Masofaviy ta'limda alohida e'tibor fikr-mulohazalarga beriladi, ya'ni. bilimlarni nazorat qilish. Bilimlarni nazorat qilish talabalarning masofaviy ta'lim jarayonining zarur elementi bo'lib, ularning bilish faoliyatini boshqarish nuqtai nazaridan alohida ahamiyatga ega. Boshqacha aytganda, nazorat axborotning muhim manbai, fikr-mulohaza, bunda o'quvchilar tomonidan bilimlarni o'zlashtirish darajasi turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin.

Mavjud tajriba shuni ko'rsatadiki, masofadan turib o'qiyotgan talaba yanada mustaqil, harakatchan va mas'uliyatli bo'lib qoladi. Bu fazilatlarsiz u o'rgana olmaydi. Agar ushbu hususiyatlar dastlab bo'lmagan bo'lsa-da, lekin o'qitish uchun motivatsiya katta bo'lsa, ular rivojlanadi va o'qishni tugatgandan so'ng, mehnat bozorida haqiqatan ham talab qilinadigan mutaxassislar paydo bo'ladi.

Masofaviy ta'limning joriy etilishi, bizningcha, test yoki imtixon topshirishda talabalarning asabiyligini kamaytiradi. Sir emaski, talabalarning tashvishi, qo'rquvi ayrim o'quvchilarga bilimni to'liq ko'rsatishga imkon bermayapti. Masofaviy ta'lim bilan subektiv baholash omili yo'q, guruhning ta'siri yoki talabaning boshqa fanlar bo'yicha ishlashi natijasida yuzaga keladigan psixologik ta'sir olib tashlanadi.

Masofaviy o'qitish jarayonida talabalarni dam olish va stressni engillashtirish uchun dam olish pauzalari va boshqa maxsus usullardan foydalanish yaxshi natijalarga erishiladi.

“Masofaviy ta’lim o‘qituvchining o‘ziga nima beradi?” degan savolga javob berib shuni ishonch bilan aytish mumkinki, masofaviy ta’lim bilan o‘qituvchining roli o‘zgaradi va uning imkoniyatlari kengayadi. Ta'limning bu shakli o'qituvchiga o'quv jarayonining muntazam ravishda vaqtini behuda sarflamaslik imkonini beradi. Shu bilan birga, talaba bilimlarni tekshirish va o‘z ustida ishlash uchun yetarlicha vaqt ajratadi. Masofaviy ta’lim tizimlari sizga talabaning shaxsiyatidan tashqari deyarli hamma narsani avtomatlashtirishga imkon beradi. Buning natijasida esa o'qituvchining ish vaqti nihoyat pedagogik ijodga bag'ishlanishi mumkin. Masofaviy ta’lim o'qituvchilari darslarga borish uchun ham, o'quv materiallarini tayyorlash uchun ham uydan chiqib ketishlari shart emas va bu uyda band bo'lishidan qat'i nazar, buni qila oladigan va xohlaydiganlarning barchasiga o'rgatish imkonini beradi (masalan, ayollar kichik bolalarni tarbiyalamoqda) va sog'liq sharoitlari (masalan, tajribali katta o'qituvchilar). Bundan tashqari, bepul jadval barcha masofaviy ta'lim o'qituvchilariga to'liq bo'lmagan ish kunida ishlash uchun keng imkoniyatlar ochadi, chunki majburiy davomat soatlari minimal darajaga qisqartirilishi mumkin. Biroq, masofaviy ta'lim o'qituvchidan uning texnologiyalari asosida qo'shimcha kuch va ko'nikmalarni talab qiladi. O‘qituvchi tomonidan talabalarga o‘quv materialini taqdim etishga asoslangan o‘qitish an’anaviy ta’lim tizimiga xos bo‘lgan muloqotda faol rol o‘ynamaydi, balki innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirilmoqda.

Demak, masofaviy ta’lim ta’limning yangi bosqichi bo‘lib, u shaxsiy kompyuterlar, video va audio uskunalardan foydalangan holda eng yangi axborot texnologiyalaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi, deyishimiz mumkin.

Masofaviy o'qitishda auditoriya mashg'ulotlari bilan solishtirganda amaliy faoliyatning eng katta muammosi kompyuter aloqasining yangi vositalaridan foydalanish hisoblanadi. Shunday qilib, masofaviy ta’lim ta'limning yangi shakli sifatida an'anaviy ta'limga yaxshi alternativ bo'lishi mumkin.

Xulosa. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki - masofaviy o`qitish bugungi kunda nafaqat o`quv maskanlari uchun zarur, balki bugungi kundagi globalizatsiyalash jarayonida katta-katta korxonalariga, muassasalarga o`zlariga mutaxassislar tayyorlashda, ularni qayta tayyorlashda, ularning bilim darajalarini va ko`nikmalarini yuqori darajada ushlab turishda muhim o`rin tutadi. Masofaviy o`qitishni qo`llagan holda aholining umumiy bilim darajasini va bu bilimning sifatini oshirish imkoni mavjud. Masofadan o`qitish usulida o`quvchi va o`qituvchi bir biridan masofa bilan ajralgan bo`lsa ham doimiy muloqot saqlanib qoladi. Masofaviy ta`limni to`laqonli ta`lim deb hisoblash mumkin, degan xulosaga kelindi.

Adabiyotlar.

1. Ибрагимов И. М. Информационные технологии и средства дистанционного обучения : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / 2-е изд., стер. – М. : Издат. центр «Академия», 2005. – 336 с.

2. Ахмедов, Б. А. (2020). О развитии навыков интерактивных онлайн-курсов в дистанционных условиях современного общества (модель-программа для преподавателей образовательных учреждений). *Universum: технические науки*, 12 (81), 11-14.

3. Вахриддинова Р. У., Мусурмонович Ф. С. Distance Learning System in Educational System Instead, and Significance //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2023. – Т. 21. – С. 11-13.

4. Тоғаймуродовна Р. С. The Role of Immersive Technologies in Improving Professional-Methodical Training of Biology Teachers //Texas Journal of Multidisciplinary Studies. – 2024. – Т. 28. – С. 1-3.

5. Рахматова С. The significance of russian language proficiency in the professional sphere of the energy sector //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 18. – С. 180-182.

6. Elmurodovich R. N., Noridinovich Y. Z. Biology and Importance of Glycoside Medicinal Plants //European journal of business startups and open society. – 2022. – Т. 2. – №. 4. – С. 71-73.

7. Раҳматова С. Биология фан ўқитувчиларнинг инновацион фаолиятга методик тайёргарлигини таъминлашнинг айрим масалалари //Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 11. – С. 648-654.

8. Salima R. Research issues in providing methodical training of biology teachers //International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 3. – С. 102-105.